

Διαχείριση Προβλημάτων Συμπεριφοράς στη Σχολική Τάξη

- ❖ Τεχνικές Πρόληψης και Τεχνικές
Παρέμβασης
-

Τρόποι Εκδήλωσης της Προβληματικής Συμπεριφοράς στην Τάξη

Προβλήματα συμπεριφοράς που επηρεάζουν την ομαλή εξέλιξη της διδασκαλίας

- Ο μαθητής δεν προσέχει, αδιαφορεί για το μάθημα
- Δεν αρχίζει και δεν ολοκληρώνει τις ασκήσεις του βιβλίου
- ...
-
-
-
-

Προβλήματα συμπεριφοράς που εμποδίζουν την ήρεμη ατμόσφαιρα της τάξης

- Δε ζητάει το λόγο, αλλά «πτετάγεται»
- Μιλάει με τους συμμαθητές του
- Ενοχλεί του διπλανούς του και κάνει φασαρία
-
-
-
-
-

Επίσης ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα συμπεριφοράς που ανέδειξε η εκπαιδευτική έρευνα την τελευταία και πλέον δεκαετία είναι το φαινόμενο **της σχολικής βίας**.

Μαθητές και εκπαιδευτικοί δέχονται καθημερινά μορφές βίαιης συμπεριφοράς.

Άσκηση: Περιγράψτε σε μια παράγραφο ένα φαινόμενο σχολικής βίας που έχει πέσει στην αντίληψη σας (άμεσο ή έμμεσο περιβάλλον)

********* Στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού πρωτοποριακό είναι το έργο του **Dan Olweus (2009)**

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Τεχνικές Πρόληψης κατά τον W. Glasser

- Επικέντρωση της προσοχής του εκπαιδευτικού στην παρούσα και όχι στην προηγούμενη συμπεριφορά του μαθητή
- Καθιέρωση και επιβολή λογικών κανόνων στην τάξη
- Αποδοχή των ικανοτήτων που διαθέτουν οι μαθητές
- Παρουσίαση στους μαθητές της σχέσης μεταξύ σχολικής μάθησης και εξωσχολικής εμπειρίας
- Αποφυγή τιμωριών στους μαθητές, διότι αποθαρρύνουν το αίσθημα της υπευθυνότητας για τη συμπεριφορά τους
- Συζήτηση στην τάξη για πραγματικά σχολικά και εξωσχολικά προβλήματα (βλ. Τριλιανός, 2004, τ. Β΄, σ. 89)
-
-

Τεχνικές Πρόληψης κατά τον J. Kounin

- Γνώση της εκάστοτε συμπεριφοράς και των ενδιαφερόντων των μαθητών από τον εκπαιδευτικό.
-
- Άμεση και σωστή αντίδραση του εκπαιδευτικού στην οποιαδήποτε εκδήλωση μη κανονικής συμπεριφοράς.
 - Μεταφορά στη σχολική τάξη του φαινομένου των κυματιδίων που σχηματίζονται στο νερό μετά τη ρίψη μίας πέτρας (π.χ. ο εκπαιδευτικός επιπλήττει έναν άτακτο μαθητή και την επίπληξη αισθάνεται και η υπόλοιπη τάξη) (βλ. Τριλιανός, 2004, τ. Β΄, σσ. 88-89).
 -
 -
 -
 -
 -

Άλλες Τεχνικές Πρόληψης της Προβληματικής Συμπεριφοράς

- Ανάπτυξη μιας σχέσης εμπιστοσύνης με το μαθητή ώστε να γνωρίζει ότι ο εκπαιδευτικός ενδιαφέρεται γι' αυτόν.
- Αυτογνωσία, αυτοβελτίωση και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του εκπαιδευτικού σε θέματα ψυχοπαιδαγωγικής.
- Προσπάθεια για κατανόηση της ατομικότητας του κάθε μαθητή και ειδικά του ψυχολογικού κλίματος που επικρατεί στο σπίτι.
- Δραστηριότητες ουσιαστικές και σύμφωνες με τα ενδιαφέροντα και την διαφορετική δυναμικότητα των μαθητών.
- Οργάνωση της εργασίας στην τάξη ώστε να περιορίζει στο ελάχιστο την εμφάνιση προβληματικής συμπεριφοράς.
- Διατήρηση της ψυχραιμίας και του αυτοελέγχου του εκπαιδευτικού σε κάθε περίπτωση, αφού αποτελεί πρότυπο μίμησης για τους μαθητές του. □ Καλλιέργεια του σεβασμού και της δικαιοσύνης. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να αποφεύγει τη δημόσια κριτική στο μαθητή, τη μείωση και την ταπείνωσή του.
- Ποικιλία τρόπων και μέσων προσφοράς του διδακτικού αντικειμένου (π.χ. εποπτικού, εικαστικού, ακουστικού) προκειμένου να διατηρηθεί το ενδιαφέρον των μαθητών εκείνων που εύκολα πέφτουν σε αδιαφορία και απόσυρση.
- Παρακολούθηση της προόδου των μαθητών στις διάφορες ασκήσεις και δραστηριότητές τους.
-
-

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Τροποποίηση της Συμπεριφοράς

Μία τεχνική παρέμβασης για την αλλαγή μιας προβληματικής συμπεριφοράς είναι και η τεχνική της τροποποίησης της συμπεριφοράς.

Η τεχνική αυτή έχει απασχολήσει διάφορες ψυχολογικές σχολές (μπιχεβιοριστική, νεομπιχεβιοριστική, ψυχοδυναμική, κοινωνικής μάθησης, ουμανιστική).

Εδώ θα ασχοληθούμε με την τεχνική της τροποποίησης της συμπεριφοράς, σύμφωνα με την μπιχεβιοριστική προσέγγιση, η οποία σε ερευνητικό επίπεδο έχει μελετηθεί με λεπτομέρεια και έχει εφαρμοστεί σε μεγάλη έκταση, με πολλές παραλλαγές όσο καμία άλλη προσέγγιση.

Η τεχνική αυτή για την ενίσχυση της επιθυμητής συμπεριφοράς χρησιμοποιεί τις αμοιβές, τους επαίνους και τις επιδοκίμασιες και για την αποθάρρυνση της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς χρησιμοποιεί τις ποινές και τη στέρηση προνομίων.

Η τεχνική, λοιπόν, τροποποίησης της συμπεριφοράς διέρχεται από τα παρακάτω στάδια:

Πρώτο στάδιο: Εντοπίζεται η προβληματική συμπεριφορά και μετά από συστηματική παρατήρηση καθορίζονται με κάθε δυνατή ακρίβεια τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν τη συμπεριφορά αυτή καθώς και τη συχνότητα εμφάνισής της. Π.χ. Ο Κώστας σε κάθε ερώτηση του εκπαιδευτικού πετάγεται και απαντάει χωρίς να πάρει το λόγο, αδιαφορώντας για το αν θέλει να απαντήσει κάποιος άλλος από τους συμμαθητές του

Δεύτερο στάδιο:

Μελέτη των περιβαλλοντικών παραγόντων.

Ο εκπαιδευτικός καλείται να μελετήσει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εμφανίζεται η συγκεκριμένη συμπεριφορά και να εντοπίσει τις επιπτώσεις που έχει στο φυσικοκοινωνικό περίγυρο.

Π.χ. Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί ότι αυτό συμβαίνει όταν απευθύνει την ερώτηση στο σύνολο των μαθητών της τάξης καθώς επίσης και ότι οι άλλοι μαθητές έχουν αρχίσει να ενοχλούνται ιδιαίτερα με τη συμπεριφορά αυτή του Κώστα σε σημείο που να κάνουν απαξιωτικά σχόλια για το συμμαθητή τους και να διαμαρτύρονται στον εκπαιδευτικό γι' αυτόν.

Τρίτο στάδιο:
Καθορισμός επιδιωκόμενου στόχου.

Ο εκπαιδευτικός αφού έχει καθορίσει ποια μορφή προβληματικής συμπεριφοράς αποτελεί στόχο αλλαγής, στη συνέχεια θα καθορίσει με ποια μορφή συμπεριφοράς επιθυμεί να αντικαταστήσει την ανεπιθύμητη συμπεριφορά.

Π.χ. Ο Κώστας πρέπει να μάθει να ζητάει το λόγο από τον εκπαιδευτικό ή να μάθει να απαντάει όταν ο εκπαιδευτικός του απευθύνει την ερώτηση.

Τέταρτο στάδιο: Επιλογή τρόπου παρέμβασης.

Με βάση τις συσχετίσεις και τις αποφάσεις που έχει πάρει ο εκπαιδευτικός επιφέρει αλλαγές στο χωροχρονικό περιβάλλον, το διδακτικό αντικείμενο ή τη μέθοδο διδασκαλίας, την κοινωνική οργάνωση της τάξης ή τη διδακτική του συμπεριφορά. Προκειμένου να ενισχύσει τις επιθυμητές μορφές συμπεριφοράς κάνει χρήση των αμοιβών και των ποινών.

Μετά την παρέμβαση γίνεται αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Ο εκπαιδευτικός προχωρά σε νέα μέτρηση της συμπεριφοράς του μαθητή με τον τρόπο και τα ίδια όργανα που μετρήθηκε αρχικά η συμπεριφορά του.

Π.χ. Ο εκπαιδευτικός συνεργάζεται και συζητά με τον Κώστα για τη συμπεριφορά του αυτή.

Ο εκπαιδευτικός κατά τη διδασκαλία του προχωρά σε κάποια αλλαγή τακτικής και συγκεκριμένα πριν απευθύνει μία ερώτηση στους μαθητές του, τους υπενθυμίζει ότι πριν απαντήσει κάποιος θα πρέπει πρώτα να ζητήσει και να πάρει το λόγο.

Ο εκπαιδευτικός προχωρά στη σύνταξη ενός συμβολαίου με τον Κώστα.

Ο εκπαιδευτικός μετά από την πρώτη εβδομάδα παρατηρεί ότι η συμπεριφορά του Κώστα έχει αρχίσει σιγά-σιγά να αλλάζει και για το λόγο αυτό τον επιβραβεύει με βάση το συμβόλαιο που έχουν συντάξει και του βάζει αυτοκόλλητα στον πίνακα συμπεριφοράς.

Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί ότι μετά τη δεύτερη εβδομάδα η συμπεριφορά του Κώστα έχει βελτιωθεί ακόμη περισσότερο και μάλιστα σε βαθμό που οι μαθητές του στην τάξη δεν ενοχλούνται πια και έχουν σταματήσει να κάνουν σχόλια κατά του Κώστα. Πολύ σπάνια πετάγεται και μάλιστα μόλις το αντιλαμβάνεται σταματάει αμέσως την απάντησή του. Ο εκπαιδευτικός εξακολουθεί να επιβραβεύει τον Κώστα με βάση την συμφωνία που έχουν συνάψει, χρησιμοποιώντας και τη δυναμική της ομάδας της τάξης.

Μετά το τέλος της τρίτης εβδομάδας ο εκπαιδευτικός παρατηρεί ότι η συμπεριφορά του Κώστα έχει τροποποιηθεί σε σημαντικό βαθμό. Ο Κώστας επιδεικνύει την επιθυμητή μορφή συμπεριφοράς, σηκώνει το χέρι του και ζητάει το λόγο σε κάθε ερώτηση του εκπαιδευτικού.

Ο εκπαιδευτικός εξακολουθεί να επιβραβεύει τον Κώστα, χρησιμοποιώντας «προνόμια», π.χ. τον ορίζει βοηθό του για κάποιο διάστημα.

Έτσι με αυτή την τεχνική, της τροποποίησης της συμπεριφοράς ορθά σχεδιασμένη και με την κατάλληλη εφαρμογή στην πράξη ο εκπαιδευτικός κατόρθωσε να απαλλαγεί από την προβληματική συμπεριφορά του μαθητή του, η οποία εμπόδιζε την ομαλή λειτουργία της τάξης του.

Οικοσυστημική Προσέγγιση

Η βασική ιδέα της οικοσυστημικής προσέγγισης είναι ότι μια αλλαγή σε οποιοδήποτε μέρος ενός οικοσυστήματος θα επηρεάσει οπωσδήποτε το οικοσύστημα στο σύνολό του.

Η προσέγγιση αυτή χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω μοναδικά γνωρίσματα σε σχέση με άλλες προσεγγίσεις (βλ. Molnar & Lindquist, 1998):

Εστιάζεται στην αλλαγή της προβληματικής κατάστασης και όχι στη διάγνωση ατόμων με προβλήματα.

Δεν απαιτεί πολύπλοκα προγράμματα που έχουν σκοπό είτε να αντικαταστήσουν είτε να συμπληρώσουν τα όσα γίνονταν μέχρι τώρα.

Επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να αρχίσουν με τις πτυχές εκείνες του προβλήματος, που μπορούν να αντιμετωπιστούν εύκολα.

Ενθαρρύνει πολλές και διαφορετικές ερμηνείες για την ίδια προβληματική συμπεριφορά.

Ενθαρρύνει τη συναισθηματική ανοχή και την ευρύτητα αντιλήψεων, ιδίως όταν έχει κανείς να αντιμετωπίσει χρόνια προβλήματα.

Είναι σχεδιασμένη για να οικοδομήσει πάνω στα θετικά στοιχεία -στις δυνάμεις του ατόμου -όχι για να υπερνικήσει αδυναμίες.

Οι οικοσυστημικές ιδέες μπορούν να γίνουν κτήμα του καθενός, ακόμη κι όταν δεν έχει ειδικές γνώσεις για το θέμα αυτό.

Η οικοσυστημική προσέγγιση περιλαμβάνει διάφορες επιμέρους τεχνικές.

Προκρίνουμε και θα αναφερθούμε σε δύο από αυτές, στην Τεχνική της Αναπλαισίωσης και στην Τεχνική της Κερκόπορτας

Η Τεχνική της Αναπλασίωσης

Η τεχνική αυτή αναφέρεται στη διαμόρφωση μιας θετικής εναλλακτικής ερμηνείας της προβληματικής συμπεριφοράς.

Τα βασικά της στοιχεία είναι:

Συνειδητοποίηση της τωρινής ερμηνείας της προβληματικής συμπεριφοράς.

Διαμόρφωση θετικών εναλλακτικών ερμηνειών της συμπεριφοράς αυτής.

Επιλογή μιας εύλογης θετικής ερμηνείας της συμπεριφοράς.

Διαμόρφωση μιας ή δυο προτάσεων που να περιγράφουν τη νέα θετική ερμηνεία.

Δράση που αντανακλά αυτή την ερμηνεία. (Εφαρμόζω νέο τρόπο συμπεριφοράς)

Π.χ. Η Νίκη και η Ειρήνη είναι φίλες. Κάθε πρωί που μπαίνουν στην τάξη η Νίκη συζητάει με την Ειρήνη. Ο χρόνος περνάει και καμία από τις δύο μαθήτριες δεν αρχίζει την εργασία της. Ο εκπαιδευτικός τις επιπλήττει και τους λέει να καθίσουν στο θρανίο τους και να αρχίσουν να εργάζονται. Μέσα του σκέφτεται ότι οι μαθήτριες αυτές προσπαθούν να μην κάνουν την εργασία τους, να δυσκολέψουν το έργο του και να κυλήσει ο χρόνος ευχάριστα γι' αυτές.

Ο εκπαιδευτικός θέλοντας να εφαρμόσει την τεχνική της αναπλαισίωσης βλέπει από άλλη οπτική γωνία τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρονται οι δύο μαθήτριες και δίνει μια θετική εναλλακτική ερμηνεία στην προβληματική συμπεριφορά τους.

Έτσι αρχίζει να τους λέει ότι αναγνωρίζει ότι είναι δύο καλές φίλες και θέλουν να βρίσκονται αρκετό χρόνο μαζί. Οι μαθήτριες ξαφνιάζονται και γυρίζουν σε μικρότερο χρόνο στην εργασία τους.

Συνεχίζει να ενθαρρύνει τη φιλική τους σχέση και οι μαθήτριες εκτιμώντας αυτή του τη συμπεριφορά μικραίνουν το χρονικό διάστημα συζήτησης μεταξύ τους και αυξάνουν το χρόνο εργασίας τους.

Στο τέλος προσαρμόστηκαν σχεδόν στο πλαίσιο λειτουργίας της τάξης ανακουφίζοντας τα συναισθήματα του εκπαιδευτικού, της τάξης καθώς και τα δικά τους κίνητρα συμπεριφοράς. Η ομαλή λειτουργία της τάξης είχε σχεδόν αποκατασταθεί μετά από την εφαρμογή του νέου τρόπου συμπεριφοράς του εκπαιδευτικού.

Η Τεχνική της Κερκόπορτας

Η τεχνική αυτή επικεντρώνεται μόνο σε συμπεριφορές, χαρακτηριστικά ή πλευρές ενός ατόμου ή των σχέσεών του που είναι μη προβληματικές και όχι στο πρόβλημα.

Είναι ένας τρόπος να επηρεάσουμε την προβληματική κατάσταση εστιάζοντας την προσοχή μας σε κάποιο μέρος του οικοσυστήματος που δεν σχετίζεται άμεσα με το πρόβλημα.

Τα βασικά της στοιχεία είναι:

- Ανεύρεση των μη-προβληματικών στοιχείων του οικοσυστήματος, στο οποίο ανήκει το άτομο με την προβληματική συμπεριφορά.
- Εντοπισμός μερικών πιθανών θετικών στοιχείων ή συμπεριφορών του προβληματικού ατόμου.
- Επιλογή μιας θετικής πλευράς ή συμπεριφοράς του ατόμου.
- Σχεδιασμός του τρόπου διατύπωσης ενός θετικού σχολίου για τη θετική πλευρά ή συμπεριφορά.
- Έκφραση του θετικού σχολίου

Βιβλιογραφική Παραπομπή:

Διαχείριση Προβλημάτων Συμπεριφοράς στη Σχολική Τάξη: Τεχνικές Πρόληψης και Τεχνικές Παρέμβασης

Ιωάννης Παναγάκος - Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης